

Bruxelles, 7 iulie 2026
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

NOTĂ

Subiect: DECIZIE A CONSILIULUI de sprijinire a unei zone fără arme de distrugere
în masă în Orientul Mijlociu într-un mediu de securitate regională dinamic -
Anexă

Document de proiect

Sprijinirea zonei fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu **într-un mediu dinamic de securitate regională**

Context și justificare

Armele de distrugere în masă (ADM) continuă să reprezinte o problemă gravă și persistentă în Orientul Mijlociu. Regiunea se confruntă de mult timp cu provocări legate de domeniul nuclear, printre care se numără lipsa participării la tratatele internaționale, existența unor programe nucleare nedeclarate și a altor programe nedeclarate privind ADM, existența unor probleme nesoluționate privind garanțiile și nerespectarea continuă a acestora, în condițiile în care constatările din trecut privind nerespectarea garanțiilor continuă să alimenteze neîncrederea regională.

În plus, în regiune au fost utilizate în trecutul recent arme chimice și continuă să existe importante semne de întrebare referitor la respectarea Convenției privind armele chimice (CWC) și a Convenției privind armele biologice (BWC) din cauza cazurilor de neparticipare și de nerespectare a garanțiilor.

Pe lângă aceste provocări, o serie de actori nestatali au încercat, de asemenea, să obțină arme chimice și au utilizat astfel de arme, ceea ce evidențiază erodarea normelor stabilite în materie de neproliferare și dificultatea asigurării respectării acestora în contexte marcate de conflicte și de o guvernare deficitară. De curând, s-a înregistrat, de asemenea, o intensificare a retoricii nucleare în rândul elitelor din regiune care pledează pentru dezvoltarea de arme nucleare, utilizarea acestora în conflicte sau vizarea infrastructurilor nucleare, ceea ce a sporit riscul prezentat de armele nucleare, posibilitatea ca tensiunile și conflictele convenționale să escaladeze către domeniile ADM, precum și urgența creării unei zone fără ADM în Orientul Mijlociu.

Această realitate, împreună cu stagnarea diplomației regionale în materie de control al armelor, subliniază necesitatea de a se promova dialogul privind dezarmarea, neproliferarea și controlul armamentelor la nivel regional și de a se crea canale pentru implicarea regională.

Obiective

Proiectul UNIDIR propus urmărește să sprijine inițiativa privind zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu prin promovarea celor patru viitoare componente principale ale acesteia: (1) neproliferarea, (2) dezarmarea, (3) cooperarea pașnică și (4) verificarea și garanțiile.

Proiectul adoptă o abordare globală integrând cercetarea, consolidarea capacităților, dialogul și parteneriatele cu părțile interesate și guvernele din regiune. Prin intermediul cercetării în materie de politici, proiectul va furniza baza de dovezi necesară pentru crearea unei baze comune de cunoștințe și pentru luarea de decizii în cunoștință de cauză; activitățile de consolidare a capacităților vor îmbunătăți competențele și cunoștințele părților interesate de la nivel regional pentru a identifica posibile soluții și modalitățile de punere în aplicare a acestora; prin dialog, proiectul va facilita canalele de comunicare și crearea spațiului pentru identificarea ideilor care să facă posibilă detensionarea, consolidarea încrederii și colaborarea, asigurând luarea în considerare a unor perspective diverse, iar parteneriatele cu părțile interesate și guvernele din regiune vor facilita coordonarea eforturilor și partajarea resurselor.

În plus, principalele rezultate produse de proiect sunt traduse în limbile regionale pentru a asigura accesibilitatea și diseminarea lor pe scară largă, ceea ce este esențial pentru ca acestea să ajungă la un public larg și pentru promovarea înțelegerii și obținerii unui impact generalizat.

Activitățile vor acoperi următoarele patru teme:

- neproliferarea, pentru a face față capabilităților și amenințărilor existente în materie de ADM și pentru a preveni apariția altora în viitor;
- dezarmarea, pentru a identifica măsurile în vederea eliminării ADM, sprijinită de mecanisme existente și de acordurile regionale inovatoare menite să sprijine astfel de procese;
- cooperarea pașnică, pentru a identifica noi eforturi de colaborare și a spori eficiența celor existente, în vederea construirii încrederii, reducerii tensiunilor, identificării măsurilor de transparență și consolidării obiectivelor științifice, tehnologice și de dezvoltare ale regiunii;
- verificarea și garanțiile, pentru a identifica măsurile tehnice menite să asigure respectarea angajamentelor actuale și viitoare ale statelor din regiune.

Proiectul va urmări realizarea acestor obiective raportându-se în același timp la contextul de securitate regional și internațional aflat în continuă evoluție, caracterizat de escaladarea conflictelor, creșterea importanței armelor nucleare, inclusiv dezvoltarea, testarea, utilizarea și transferul acestora, progresele tehnologiei, creșterea interesului regional pentru energia nucleară și cooperarea cu privire la programele nucleare civile, schimbările negative și pozitive în politicile de lungă durată privind ADM și oportunitățile diplomatice emergente.

În plus, proiectul va examina modul în care aceste tendințe, alături de provocările existente și emergente în materie de securitate regională, afectează întinderea și structura zonei fără arme de distrugere în masă, precum și fezabilitatea acestora. Proiectul va oferi, de asemenea, sprijin specializat pentru procesele actuale și viitoare legate de securitatea regională și de zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu. Principalele rezultate și constatări ale proiectului vor fi diseminate și comunicate actorilor și părților interesate relevante în cadrul activităților proiectului privind transferul de cunoștințe și al participării la reuniunile regionale și în procesele multilaterale.

Metodologie

Pe baza primelor două etape, care au stabilit baze de cunoștințe comune privind evenimentele și eforturile istorice, au asigurat adeziunea statelor din regiune și au identificat idei de armonizare a politicilor, precum și domenii pentru cercetări și activități suplimentare, această etapă a proiectului va dezvolta aceste eforturi și va construi în continuare pe baza lor. Principalele concluzii și activități din etapele anterioare au inclus propuneri de construire a încrederii prin dialoguri pe mai multe niveluri și participare incluzivă, de consolidare a memoriei instituționale prin dezvoltarea de instrumente online și de îmbunătățire a verificării și a conformității utilizând cadrele internaționale existente. Acestea au evidențiat, de asemenea, învățămintele desprinse din acordurile și negocierile anterioare, stimulentele și vectorii de securitate pentru implicarea regională, inclusiv ajustările efectuate de statele din regiune ulterior JCPOA și în octombrie 2023. Au fost stabilite, de asemenea, modalitățile și domeniul de aplicare al tratatului, inclusiv cele două căi principale de realizare a dezarmării nucleare. Constatările proiectului au vizat, de asemenea, aspecte precum vectorii purtători, integrarea armelor chimice și biologice în domeniul de aplicare al interdicțiilor, inclusiv posibile acorduri specifice ale OIAC și măsuri regionale complementare, cooperarea regională privind utilizarea energiei nucleare în scopuri pașnice, impactul tot mai mare al inteligenței artificiale și al tehnologiilor emergente asupra riscurilor legate de ADM și asupra controlului armamentelor, precum și informații comparative din zonele existente fără arme nucleare cu privire la rolul statelor extraregionale. Activitățile privind cele patru teme vor beneficia de pe urma integrării metodelor de analiză a politicilor și a cercetării. Printre acestea se numără dialogul, consolidarea capacităților, briefingurile specializate, simulările și exercițiile de simulare teoretică, transferul de cunoștințe și parteneriatele regionale.

Activități și rezultate

Neproliferarea

Proiectul va explora legăturile dintre procesul referitor la zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu și tendințele regionale și mondiale în materie de dezarmare, neproliferare și control al armamentelor, identificând oportunități de întărire a acestor legături la nivel național, regional și mondial. Acesta va evalua, de asemenea, dinamica regională privind proliferarea, inclusiv evoluțiile legate de capabilitățile militare avansate, capacitățile neconvenționale potențiale și domeniile de preocupare emergente asociate ADM.

Proiectul va facilita dialogul regional în rândul reprezentanților guvernelor și al experților pentru a-și prezenta reciproc perspectivele naționale cu privire la amenințările și provocările legate de ADM și pentru a identifica abordările constructive și a armoniza ideile astfel încât să se facă față acestor amenințări și provocări.

Proiectul va sprijini, de asemenea, eforturile de consolidare a capacității juridice, tehnice și diplomatice la nivel regional prin îmbunătățirea înțelegerii cadrelor și obligațiilor internaționale existente în materie de neproliferare – inclusiv a celor prevăzute în Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare (TNP), în Convenția privind armele biologice (BWC) și în Convenția privind armele chimice (CWC) –, precum și a învățămintelor desprinse din zonele existente fără arme nucleare și a relevanței acestora pentru procesul referitor la zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu.

În cadrul acestei linii de activități, proiectul va produce ***un document de cercetare*** care va examina sinergiile dintre zona fără ADM în Orientul Mijlociu și tendințele regionale și mondiale în materie de neproliferare, dezarmare și control al armamentelor, identificând în același timp posibilitățile de promovare a acestora la nivel național, regional și mondial. De asemenea, va da naștere ***unui dialog*** pentru a sprijini și a iniția discuții între reprezentanții guvernelor și experți, pentru a prezenta perspectivele naționale ale fiecăruia dintre aceștia cu privire la amenințările și provocările legate de ADM în regiune și pentru a identifica modalitățile de armonizare a ideilor pentru a se face față acestor amenințări și provocări.

Dezarmarea

Activitățile proiectului vor explora experiențele din trecut legate de dezarmare în domeniul ADM în diferite contexte regionale și internaționale, evidențiind învățămintele și concluziile relevante pentru Orientul Mijlociu. De asemenea, proiectul va facilita discuții structurate și bazate pe scenarii pentru a examina căile, opțiunile de stabilire a pașilor necesari și stimulentele pentru promovarea dezarmării regionale în domeniul ADM în condiții politice și de securitate variabile. În plus, proiectul va sprijini angajamentele de consolidare a capacităților pentru părțile interesate din sfera diplomației și a societății civile, pentru a îmbunătăți înțelegerea de către acestea a abordărilor privind verificarea în materie de dezarmare care pot sta la baza inițiativelor regionale și le pot susține.

În cadrul acestei linii de activități, proiectul va produce **un document de cercetare** care va analiza principalele dinamici, provocări și învățăminte relevante pentru promovarea dezarmării în domeniul ADM și verificarea acesteia în Orientul Mijlociu, punând accentul pe modul în care experiențele internaționale și regionale pot sta la baza eforturilor viitoare. Proiectul va include, de asemenea, un studiu de fezabilitate privind cerințele, conceptele și formatele punerii în aplicare a unui proces regional de verificare a dezarmării. De asemenea, în cadrul proiectului va fi organizat **un eveniment** care va reuni factori de decizie, experți tehnici și părți interesate din cadrul societății civile pentru a-și prezenta reciproc perspectivele, a explora căi practice în vederea înregistrării de progrese și a spori înțelegerea comună a dimensiunii politice, juridice și tehnice a dezarmării în contextul regional. Proiectul va explora, de asemenea, modalitățile de stabilire a pașilor necesari și stimulentele pentru dezarmarea regională în domeniul ADM.

Cooperarea pașnică

În cadrul proiectului vor fi desfășurate activități de cercetare pentru a se examina modalități de reducere a neîncrederii la nivel regional și de sporire a încrederii prin corelarea preocupărilor în materie de securitate cu abordările nemilitare, bazate pe cooperare. Această activitate va ține seama de vulnerabilitățile comune din întreaga regiune și va evalua modul în care cadrele de colaborare pot contribui la stabilitate și pot reduce dependența de răspunsurile coercitive. Activitatea analitică va explora abordări conceptuale ale cooperării regionale care fac posibil un schimb sigur, responsabil și echitabil de cunoștințe, de infrastructuri și de capacități în scopuri științifice și tehnologice pașnice, pe baza experiențelor internaționale și regionale relevante.

Vor fi identificate, dezvoltate și susținute canale durabile de implicare regională în domeniul științei și al politicilor pentru a se încuraja dialogul între comunitatea academică, cea de cercetare și cea care elaborează politici, precum și cu societatea civilă, promovând colaborarea, schimbul de cunoștințe și discuțiile orientate spre viitor privind aplicațiile pașnice și sporirea încrederii prin intermediul științei.

În cadrul acestei linii de activități, proiectul va publica **un document de cercetare** care va schița cadrele conceptuale pentru cooperarea regională care sprijină utilizarea sigură, responsabilă și echitabilă a capacităților științifice și tehnologice pașnice, trăgând învățăminte din experiențele internaționale și regionale relevante, inclusiv din mecanismele existente bazate pe zona în cauză. Cercetarea va identifica cadrele sau măsurile de transparență bazate pe tratate necesare pentru a reduce neîncrederea și a spori încrederea prin corelarea securității regionale cu neproliferarea, remediind vulnerabilitățile comune și reducând dependența de soluțiile militarizate.

În cadrul proiectului va fi organizată și **o masă rotundă** care va reuni comunitatea academică, cea de cercetare și cea care elaborează politici pentru a promova cooperarea bazată pe știință, pentru a face schimb de bune practici și pentru a explora abordările menite să sporească încrederea, precum și inițiative de cercetare comune legate de aplicațiile pașnice și de provocările regionale comune. Proiectul va analiza factorii subiacenți, inclusiv concurența pentru resurse, siguranța infrastructurii critice, tehnologiile avansate și cererea de energie legată de securitatea sanitară, energetică, alimentară, a apei și a mediului, precum și mecanismele de cooperare care permit să se răspundă acestora.

Verificarea și garanțiile

Proiectul va evalua mecanismele existente și eventualele noi mecanisme relevante pentru crearea unei zone fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu, ținând seama de perimetrul și condițiile politice specifice ale regiunii. Acest lucru va include examinarea provocărilor juridice, tehnice și instituționale legate de asigurarea faptului că activitățile sensibile rămân exclusiv pașnice și nu contribuie la riscurile legate de ADM.

Proiectul va susține implicarea axată pe regiune în rândul experților în materie de politici, al experților juridici și al experților tehnici pentru a discuta despre nevoile de verificare, abordările menite să sporească încrederea și învățămintele desprinse ca urmare a experiențelor internaționale și regionale relevante, cu scopul de a identifica abordările adecvate contextului din Orientul Mijlociu.

Proiectul va facilita, de asemenea, implicarea structurată și orientată spre politici a comunității diplomatice, a celei tehnice și a celei juridice pentru a explora concepte privind verificarea pentru o viitoare zonă. Aceste activități vor îmbunătăți înțelegerea provocărilor în materie de verificare, vor încuraja dialogul interdisciplinar și vor examina rolul potențial al instrumentelor și practicilor consacrate și emergente în sprijinirea transparenței și a respectării obligațiilor.

Se va urmări consolidarea capacităților prin intermediul forumurilor de experți, cu participarea AIEA, a OIAC, a Unității de sprijin pentru punerea în aplicare a BWC, a CTBTO și a altor modele regionale relevante, pentru a discuta despre nevoile regionale în materie de verificare și despre instrumentele de sporire a încrederii.

În cadrul acestei linii de activități, proiectul va produce ***un document de cercetare și o fișă informativă*** care vor examina mecanismele de verificare existente și potențiale relevante pentru crearea unei zone fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu, acordând o atenție deosebită considerațiilor juridice, tehnice și instituționale care sunt specifice contextului regional. De asemenea, în cadrul proiectului va fi organizat ***un atelier de consolidare a capacităților*** care va reuni experți din domeniul diplomației, domeniul tehnic și domeniul juridic pentru a îmbunătăți înțelegerea regională a provocărilor în materie de verificare, a promova dialogul interdisciplinar și a explora abordările privind sporirea încrederii aplicabile unei viitoare zone.

Părțile interesate vizate

Proiectul propus va contribui la eforturile regionale și internaționale de dezarmare, neproliferare și control al armamentelor. Acesta se va baza pe rețeaua instituită în etapa anterioară și o va extinde, menținând continuitatea cu partenerii existenți și extinzând în același timp nivelul de implicare pentru a spori responsabilitatea regională și a include vocile emergente din acest domeniu. Publicul vizat include:

- factorii de decizie și diplomații implicați în chestiunile legate de dezarmare, neproliferare și controlul armamentelor în regiune și în afara acesteia. Acest grup include funcționari regionali și internaționali și persoane care își desfășoară activitatea în cadrul platformelor regionale și multilaterale, cum ar fi reuniunile statelor părți și conferințele de revizuire a TNP, CWC și BWC, conferințele generale ale AIEA și Conferința privind zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu;
- experți regionali din cadrul unor agenții guvernamentale, universități, institute de cercetare și grupuri de reflecție;

- cercetători în domeniul securității internaționale care se axează pe controlul armamentelor și dezarmarea referitoare la armele nucleare, chimice și biologice și la vectorii acestora în Orientul Mijlociu, precum și pe subiecte precum zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu și securitatea regională sau tehnologiile emergente;
- savanți, practicieni, experți aflați la început de carieră și organizații specializate din cadrul societății civile din Orientul Mijlociu, care desfășoară activități relevante pentru zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu și contribuie la aceasta.

Impact

Proiectul propus va fi singura platformă dedicată exclusiv promovării, facilitării și desfășurării de cercetări privind zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu. Activitățile și rezultatele sale urmăresc să identifice strategii de prevenire și inversare a proliferării ADM în regiune, să consolideze inițiativa privind zona fără arme de distrugere în masă și să asigure durabilitatea unui tratat privind zona fără arme de distrugere în masă odată ce acesta va fi finalizat. În plus, proiectul va promova obiective aliniate la prioritățile Uniunii Europene (UE) stabilite în Strategia UE împotriva proliferării armelor de distrugere în masă. Printre acestea se numără promovarea mecanismelor de securitate regionale și a proceselor de control al armamentelor regionale, construirea de parteneriate și dezvoltarea cooperării, îmbunătățirea respectării tratatelor multilaterale precum TNP, CWC și BWC și universalizarea acestora, internalizarea, contribuirea la extinderea rețelelor și comunităților specializate de experți din regiune, crearea unor norme mai stricte în materie de neproliferare și depunerea de eforturi pentru a preveni, a descuraja, a opri sau a elimina inițiativele de proliferare care prezintă motive de îngrijorare. Proiectul va aborda, de asemenea, cauzele profunde și va promova securitatea și stabilitatea globală în Orientul Mijlociu, acestea fiind strâns legate de securitatea europeană.

Calendar

Proiectul propus va începe la jumătatea lunii iulie 2026, pentru o perioadă de 36 de luni. Se preconizează că punerea sa în aplicare se va încheia în iulie 2029.

Colaborarea cu UE și vizibilitatea

UE este de mult timp un susținător activ al inițiativei privind zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu. Angajamentul său a fost demonstrat prin inițiative susținute de sporire a încrederii, seminare și proiecte finanțate de UE. Pe tot parcursul proiectului, UNIDIR va coopera cu UE și va colabora activ cu Serviciul European de Acțiune Externă, în calitate de interlocutor principal, precum și cu delegațiile permanente ale UE la ONU de la Geneva, Viena și New York. Pe lângă publicarea de produse scrise în conformitate cu orientările UE privind vizibilitatea, UE va fi vizibilă la toate evenimentele organizate în colaborare cu UNIDIR, inclusiv prin prezentarea de observații introductive și/sau intervenții de încheiere, prin moderare sau prin contribuții în calitate de expert. Cu excepția cazului în care există o cerere contrară a UE, UNIDIR va lua toate măsurile necesare pentru a face cunoscut faptul că proiectul a fost finanțat de UE și a evidenția rolul UE în această acțiune. Se vor utiliza emblema UE și declarațiile de finanțare pentru a confirma prezența UE și a-i asigura vizibilitatea. Acest lucru va asigura faptul că sprijinul financiar al UE pentru acțiune este vizibil, transparent și bine cunoscut.

Entitate de implementare și partener

UNIDIR este un institut autonom din cadrul sistemului ONU care desfășoară cercetări independente cu privire la provocările presante la nivel mondial legate de dezarmare, controlul armamentelor și securitatea internațională, cu scopul de a promova un dialog incluziv pentru a găsi soluții creative și eficiente. Istoria, lucrările de cercetare și activitatea institutului cu privire la zona fără arme de distrugere în masă în Orientul Mijlociu datează din anii 1990.

UNIDIR menține relații și desfășoară o cooperare strânsă și de încredere cu statele și organizațiile regionale din Orientul Mijlociu. UNIDIR este recunoscut pentru neutralitatea, obiectivitatea și imparțialitatea cercetărilor sale.